

การศึกษาการดำเนินคดีแพ่งและคดีอาญากับผู้สั่งจ่ายเช็ค ที่ธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงิน The study of Civil litigation and Criminal litigation of Bank refusal Cheque payer

สุเมธ สุภัทรจำเนียร¹, อีรศักดิ์ กองสมบัติ², พัชราภา ดินดำ³ และ พิพัฒน์ ตั้งสืบลกุล⁴
Summate Supatjamnien¹, Teerasak Kongsombat², Patcharapa Dindam³
and Pipat Tangsubkul

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาเปรียบเทียบตัวบทกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินคดีผู้สั่งจ่ายเช็คที่ธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงินทั้งในคดีแพ่งและอาญา ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และ พ.ร.บ.ว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ.2534 ซึ่งในข้อเท็จจริงเดียวกัน อาจจะต้องมีการแยกดำเนินคดีต่อศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดี และศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีแพ่งและคดีอาญาอาจจะเป็นคนละศาลกัน ตลอดจนศึกษาปัญหาที่เกิดขึ้นโดยวิธีวิจัยเอกสารกฎหมายจากตัวบทกฎหมาย ตำรากฎหมาย คำพิพากษาศาลฎีกา และสัมภาษณ์บุคคลที่มีอาชีพกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เพื่อทราบหลักกฎหมาย หลักเกณฑ์การดำเนินคดี วิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร เพื่อเสนอแนะแนวทางในการปรับปรุงกฎหมายในส่วนการดำเนินคดีอาญาและแพ่งให้สามารถดำเนินคดีเอากับผู้สั่งจ่ายเช็คที่ธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงินไปในคดีเดียวกันทั้งแพ่งและอาญา

ผลการศึกษาพบว่า ผลของการกระทำความผิดอาญา กับทางแพ่งเหมือนกัน คือ ผู้ทรงเช็ค ไม่ได้รับเงินตามเช็คอันเป็นผลจากการที่เช็คธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงิน ซึ่งถ้าจำนวนเงินในเช็คที่ฟ้องไม่เกิน 300,000 บาท สามารถฟ้องคดีแพ่งและคดีอาญารวมกันมาเป็นคดีเดียวกันได้ที่ศาลแขวง แต่หากจำนวนเงินในเช็คที่ฟ้องเกินกว่า 300,000 บาท ก็ต้องดำเนินคดีส่วนแพ่งและอาญาแยกออกจากกัน โดยคดีอาญาจะฟ้องต่อศาลแขวงและคดีแพ่งฟ้องต่อศาลจังหวัด ทำให้โจทก์จะต้องดำเนินคดีอาญาและคดีแพ่งแยกออกจากกัน ก่อให้เกิดภาระของคู่ความ พยาน

¹ คณะนิติศาสตร์ หลักสูตรนิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชธานี (Factory of Law Ratchathani University) : sumate.supat@gmail.com, 081-8113735

² คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม (Factory of Law Mahasarakham University) : teerasakmsu@hotmail.com , 089-6046763

³ คณะนิติศาสตร์ หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชธานี (Factory of Law Ratchathani University) : patcha_191t@hotmail.com , 089-8856227

⁴ รองศาสตราจารย์ ดร. หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชธานี.

ศาล และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องจะต้องดำเนินคดีสองครั้ง ซึ่งผลของคำพิพากษาในคดีอาญาและคดีแพ่งอาจไม่สอดคล้องกัน

คำสำคัญ : เปรียบเทียบการดำเนินคดี, ผู้สั่งจ่าย , เช็ค

Abstract

The object of this study is firstly, to conduct comparative study legislation relating to Offence of civil and criminal litigation to cheque payer in case that Bank refuses payment upon such cheque in accordance to Civil and Commercial Code of Thailand and the Cheque Act B.Ed. 2534. Both of litigation are under same fact however litigation may separate due to jurisdiction on each case. Secondly, it aims to study on problem arising from separate litigation by researching legal document, textbook, legislation, supreme court order and interviewing professional on court procedure in order to acquire knowledge on principle of the Cheque Act B.Ed. 2534, Civil and Commercial code on indemnification from payer as well as criteria on litigation on both civil and criminal offense in order to propose approach of relating law reformation which purposes on litigation to payer who pay such cheque.

The study found that result of criminal and civil litigation is same which is payee is not able to receive money as a result from refusal of bank. In point of Civil litigation, payee bring case to Civil Court in order to receive money from such cheque on contrary for Criminal litigation, it has criminal offense. In order to process one litigation both criminal and civil simultaneously, it is required by law that amount of claim under cheque (one or more) is not over 300,000 baht which is under District Court jurisdiction. If an amount of claim is over than 300,000 baht, it is required to process litigation separately due to law of jurisdiction even it bases on same fact and evident. This will bring burden to parties, witnesses, related legal authority and Courts to involve in both civil and criminal litigations, consequently it would affect on consistent of the judgment.

Keywords : Comparative litigation, Cheque payer, Cheque

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เช็ค ถือเป็นหนังสือตราสารชนิดหนึ่งที่สามารถเปลี่ยนมือและใช้แทนเงินสดได้ สามารถนำไปใช้ในการชำระหนี้ต่างๆได้ โดยในส่วนกฎหมายแพ่ง เช็คถือเป็นตัวเงินประเภทหนึ่ง ซึ่งผู้สั่งจ่าย สั่งธนาคารให้ใช้เงินจำนวนหนึ่งให้กับผู้รับเงิน และเช็คจะต้องมีรายการตามที่กฎหมายกำหนดจึงจะเป็นเช็คที่สามารถเรียกเก็บเงินจากธนาคารได้ ดังนั้น เช็คจึงต้องมีความน่าเชื่อถือที่ว่าผู้ที่ได้รับเช็คมาโดยชอบด้วยกฎหมายหรือผู้ทรงเช็คนั้น จะได้รับชำระเงินตามจำนวนที่ปรากฏอยู่ในเช็คนั้น และเมื่อเช็คนั้นไม่สามารถเรียกเก็บเงินจากธนาคารได้ กฎหมายก็ย่อมที่จะต้องคุ้มครองผู้ทรงเช็ค เพื่อมิให้เช็คนั้นเป็นเพียงกระดาษที่ไม่มีค่าไม่มีความหมายใดๆ ซึ่งในส่วนกฎหมายแพ่ง ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ได้บัญญัติให้ผู้ทรงเช็คที่ไม่สามารถเรียกเก็บเงินจากธนาคารมีสิทธิที่จะฟ้องให้ผู้สั่งจ่าย รวมถึงผู้ลงลายมือชื่อในเช็คในฐานะต่างๆรับผิดชอบตามเนื้อความในเช็คได้ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้ทรงเช็คได้รับเงินตามเช็ค ส่วนกฎหมายอาญา ได้บัญญัติความผิดของผู้สั่งจ่ายที่ออกเช็คมาแล้วเช็คไม่สามารถเรียกเก็บเงินได้อยู่ใน พ.ร.บ.ว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ. 2534 ซึ่งเป็นการลงโทษและป้องปรามไม่ให้บุคคลออกตราสารที่ไม่มีความน่าเชื่อถือออกมา

จากที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่าเมื่อเกิดเหตุเช็คถูกธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงินแล้ว ผู้ทรงเช็คย่อมมีสิทธิที่จะดำเนินคดีแพ่งเพื่อเรียกให้ผู้สั่งจ่ายชำระเงินตามเช็ค และมีสิทธิที่จะฟ้องผู้สั่งจ่ายเป็นคดีอาญาได้ด้วย ซึ่งในส่วนคดีแพ่งหากศาลพิพากษาให้ผู้สั่งจ่ายในฐานะจำเลยเป็นฝ่ายที่ต้องรับผิดชอบแล้วและผู้สั่งจ่ายไม่ยอมชำระเงินให้กับผู้ทรงเช็คในฐานะโจทก์ ก็จะมีกระบวนการเพื่อบังคับชำระหนี้ต่อไป คือ การยึดทรัพย์บังคับคดีในทางแพ่งเอากับทรัพย์สินต่างๆของผู้สั่งจ่ายได้ ส่วนคดีอาญาหากศาลพิพากษาให้ผู้สั่งจ่ายในฐานะจำเลยเป็นฝ่ายที่ต้องรับผิดชอบแล้ว ผู้สั่งจ่ายย่อมต้องได้รับโทษทางอาญา คือ โทษจำคุกและปรับ ดังนั้น ในปัจจุบันจึงนิยมดำเนินคดีกับผู้สั่งจ่ายเช็คที่ถูกปฏิเสธการจ่ายเงินเป็นคดีอาญา เพื่อบีบบังคับให้ผู้สั่งจ่ายชำระเงินในระหว่างถูกฟ้อง เนื่องจากผู้สั่งจ่ายมีความเสี่ยงที่จะได้รับโทษจำคุก หรือแม้แต่ว่าตนบริสุทธิ์ หากศาลมีคำสั่งประทับฟ้องแล้ว ผู้สั่งจ่ายในฐานะจำเลยย่อมต้องหาหลักทรัพย์มาประกันตัวระหว่างสู้คดีอาญาด้วย ซึ่งเมื่อผู้สั่งจ่ายชำระเงินครบถ้วนแล้วผู้ทรงเช็คหรือโจทก์ก็จะดำเนินการถอนฟ้องคดีอาญาออกไป แต่ในกรณีที่มีมูลหนี้ในเช็คมีจำนวนมาก หากผู้ทรงเช็คเลือกฟ้องคดีอาญาเพียงอย่างเดียวแล้วผู้สั่งจ่ายหลบหนีคดีอาญาไม่มาสู้คดี คดีอาญาก็ไม่สามารถดำเนินคดีต่อไปได้เนื่องจากคดีอาญามีหลักการที่สำคัญว่า ต้องพิจารณาคดีต่อหน้าจำเลย ต่างกับคดีแพ่งที่สามารถพิจารณาคดีลับหลังจำเลยได้ โดยใช้กระบวนการพิจารณาคดีโดยการขาดนัด ดังนั้น การดำเนินคดีแพ่งและคดีอาญากับผู้สั่งจ่ายเช็คที่ถูกปฏิเสธการจ่ายเงิน จึงมีความสำคัญเท่าเทียมกัน

แต่อย่างไรก็ตาม การดำเนินคดีอาญากับผู้สั่งจ่ายเช็คตาม พ.ร.บ.ว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ. 2534 กับการดำเนินคดีแพ่งเพื่อเรียกให้ผู้สั่งจ่ายชำระเงินตามเช็ค ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์นั้น ในข้อเท็จจริงเดียวกัน ผู้ทรงเช็คจะดำเนินคดีอาญาและ

คดีแพ่งไปพร้อมกันเป็นคดีเดียวกันได้เฉพาะกรณีที่จำนวนเงินในเช็คที่ฟ้องร้องมาในคดีนั้นไม่เกิน 300,000 บาท ทั้งนี้ ตามมาตรา 8 แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าวประกอบพระธรรมนูญศาลยุติธรรม โดยสามารถดำเนินคดีได้ที่ศาลแขวง แต่หากจำนวนเงินในเช็คแต่ละฉบับหรือหลายฉบับที่ฟ้องร้องรวมกันมาเรียกเงินจำนวนเกินกว่า 300,000 บาทแล้ว จะต้องดำเนินคดีส่วนอาญาและแพ่งแยกออกจากกัน ไม่ว่าจะดำเนินคดีอาญาโดยผู้เสียหายเป็นผู้ฟ้องเองหรือพนักงานอัยการเป็นโจทก์ให้ โดยคดีอาญาจะฟ้องต่อศาลแขวงและคดีแพ่งฟ้องต่อศาลจังหวัด ทั้งที่คู่ความและพยานหลักฐานเป็นชุดเดียวกัน ก่อให้เกิดภาระของคู่ความ พยาน ศาล และเจ้าหน้าที่กระบวนการยุติธรรมที่เกี่ยวข้องจะต้องดำเนินคดีซ้ำกันสองครั้ง ซึ่งผลของคำพิพากษาในคดีอาญาและในคดีแพ่งอาจไม่สอดคล้องกัน

2. วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาถึงองค์ประกอบความผิดอาญาตามพ.ร.บ.ว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ.2534 ซึ่งบัญญัติให้กรณีผู้ส่งจ่ายออกเช็คแล้วธนาคารปฏิเสธไม่จ่ายเงินตามเช็คเป็นความผิดทางอาญา และหลักเกณฑ์การดำเนินคดีอาญาดังกล่าว
2. เพื่อศึกษาถึงหลักเกณฑ์ทางกฎหมายส่วนแพ่งของการฟ้องร้องเรียกให้ผู้ส่งจ่ายชำระหนี้กรณีเช็คถูกปฏิเสธการจ่ายเงิน ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และหลักเกณฑ์การดำเนินคดีแพ่งดังกล่าว
3. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบตัวบทกฎหมายที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดอาญาตามพ.ร.บ.ว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ.2534 กับกฎหมายส่วนแพ่งของการฟ้องร้องให้ผู้ส่งจ่ายชำระหนี้กรณีเช็คถูกปฏิเสธการจ่ายเงิน ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์
4. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบการดำเนินคดีอาญาตาม พ.ร.บ.ว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ.2534 การดำเนินคดีแพ่งเพื่อเรียกให้ผู้ส่งจ่ายชำระเงิน ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และการดำเนินคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ตลอดจนปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินคดีข้างต้น
5. เพื่อเสนอแนะแนวทางในการปรับปรุงกฎหมายให้การดำเนินคดีอาญาและคดีแพ่งที่ฟ้องผู้ส่งจ่ายให้รับผิดกรณีที่เช็คถูกธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงิน สามารถดำเนินคดีไปในคดีเดียวได้ โดยไม่ติดปัญหาเรื่องอำนาจพิจารณาคดีของศาล

3. สมมติฐานของการศึกษา

กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับ การเรียกให้ผู้ส่งจ่ายเช็คที่ถูกธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงิน ชำระเงินนั้น และกฎหมายอาญาที่ลงโทษและป้องปรามไม่ให้ผู้ส่งจ่ายเช็คออกเช็คที่ถูกธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงินนั้นมีอยู่ก่อนแล้ว คือ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 3 ลักษณะ 21 และพ.ร.บ.ว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ.2534 มาตรา 4 และในมาตรา 8 แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าวยังได้บัญญัติให้โจทก์สามารถดำเนินคดีแพ่งไปในคดีอาญาได้ด้วย แต่จะต้องเป็นกรณีที่จำนวนเงินในเช็คที่ฟ้องมานั้นไม่เกินจำนวนเงินที่ผู้พิพากษานายเดียวมีอำนาจ

พิจารณาพิพากษาได้ กล่าวคือ จำนวนเงินไม่เกิน 300,000 บาทด้วย แต่หากจำนวนเงินที่เรียกร้องมาในส่วนแพ่งเกินกว่าอำนาจพิจารณาพิพากษาของผู้พิพากษานายเดียว หรือเกินกว่า 300,000 บาทแล้ว ปัจจุบันยังคงต้องแยกดำเนินคดีออกเป็นสองคดีแพ่ง และส่วนคดีอาญาอีกส่วนหนึ่ง ไม่สามารถดำเนินคดีไปพร้อมกันในคดีเดียวกันได้ อันเป็นภาระกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับคดีที่ต้องดำเนินคดีในเรื่องเดียวกันซ้ำซ้อนกัน อาทิเช่น ผู้ทรงเช็คในฐานะโจทก์ ผู้สั่งจ่ายเช็คในฐานะจำเลย พยานที่จะต้องมาเบิกความในคดี ตลอดจนศาลและเจ้าหน้าที่กระบวนการยุติธรรมต่างๆ ที่จะต้องมาดำเนินคดีในเรื่องเดียวกันซ้ำกันสองคราว โดยเป็นคดีอาญาครั้งหนึ่ง และเป็นคดีแพ่งอีกครั้งหนึ่ง ดังนั้น จึงสมควรที่จะปรับปรุงแก้ไขกฎหมายในส่วนที่เกี่ยวกับวิธีการดำเนินคดีในทางแพ่งเรียกให้ผู้สั่งจ่ายชำระหนี้เงินตามเช็คสามารถดำเนินคดีไปในคดีเดียวกับคดีอาญาได้ โดยไม่ติดปัญหาเรื่องอำนาจพิจารณาคดีของศาล

4. ขอบเขตของการศึกษา

ศึกษาถึงองค์ประกอบความผิดอาญาตาม พ.ร.บ.ว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ.2534 หลักเกณฑ์ทางกฎหมายส่วนแพ่งของการฟ้องร้องเรียกให้ผู้สั่งจ่ายชำระหนี้กรณีเช็คถูกปฏิเสธการจ่ายเงิน ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และหลักเกณฑ์การดำเนินคดีอาญาและคดีแพ่งดังกล่าว เปรียบเทียบตัวบทกฎหมายที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดอาญาและความรับผิดทางแพ่ง สำหรับกรณีข้างต้น เปรียบเทียบการดำเนินคดีอาญาตาม พ.ร.บ.ว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ.2534 การดำเนินคดีแพ่งเพื่อเรียกให้ผู้สั่งจ่ายชำระเงิน ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และการดำเนินคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ตลอดจนปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินคดีข้างต้น เพื่อเสนอแนะแนวทางในการปรับปรุงกฎหมายให้การดำเนินคดีอาญาและคดีแพ่งที่ฟ้องผู้สั่งจ่ายให้รับผิดชอบกรณีที่เช็คถูกธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงิน สามารถดำเนินคดีไปในคดีเดียวได้ โดยไม่ติดปัญหาเรื่องอำนาจพิจารณาคดีของศาล

5. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบถึงองค์ประกอบความผิดอาญาตามพ.ร.บ.ว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ.2534 ซึ่งบัญญัติให้การณผู้สั่งจ่ายออกเช็คแล้วธนาคารปฏิเสธไม่จ่ายเงินตามเช็ค เป็นความผิดอาญา และทราบถึงหลักเกณฑ์การดำเนินคดีอาญาดังกล่าว

2. ทราบถึงหลักเกณฑ์ทางกฎหมายส่วนแพ่งของการฟ้องร้องเรียกให้ผู้สั่งจ่ายชำระหนี้กรณีเช็คถูกปฏิเสธการจ่ายเงิน ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และทราบถึงหลักเกณฑ์การดำเนินคดีแพ่งดังกล่าว

3. ทราบถึงข้อเหมือนและข้อแตกต่างของตัวบทกฎหมายที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดอาญาตามพ.ร.บ.ว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ.2534 กับกฎหมายส่วนแพ่งของการฟ้องร้องให้ ผู้สั่งจ่ายชำระหนี้กรณีเช็คถูกปฏิเสธการจ่ายเงิน ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

4. ทราบถึงข้อเหมือนและข้อแตกต่างของการดำเนินคดีอาญาตาม พ.ร.บ.ว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ.2534 การดำเนินคดีแพ่งเพื่อเรียกให้ผู้สั่งจ่ายชำระเงิน ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และการดำเนินคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ตลอดจนปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินคดีข้างต้น

5. นำเสนอแนะแนวทางในการปรับปรุงกฎหมายให้การดำเนินคดีอาญาและคดีแพ่งที่ฟ้องผู้สั่งจ่ายให้รับผิดชอบกรณีที่เช็คถูกธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงิน สามารถดำเนินคดีไปในคดีเดียวได้ โดยไม่ติดปัญหาเรื่องอำนาจพิจารณาคดีของศาล

6. การทบทวนวรรณกรรม

จากการศึกษาข้อกฎหมาย หลักเกณฑ์ทางกฎหมาย คำพิพากษาศาลฎีกา และตำรากฎหมายต่างๆ แล้ว พบว่ามีกฎหมายส่วนอาญาที่เกี่ยวข้องกับการลงโทษผู้สั่งจ่ายเช็คที่ถูก

ธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงิน และกฎหมายส่วนแบ่งที่บัญญัติถึงสิทธิของผู้ทรงเช็คที่เรียกให้ผู้สั่งจ่ายชำระเงินตามเช็คตลอดจนหลักเกณฑ์ทางกฎหมายในการดำเนินคดีกฎหมายทั้งในทางอาญาและทางแพ่ง ดังนี้

6.1 พ.ร.บ.ว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ.2534

ก. บุคคลผู้ออกเช็คเพื่อชำระหนี้ที่มีอยู่จริงและบังคับได้ตามกฎหมายโดยมีลักษณะหรือมีการกระทำความผิดอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังต่อไปนี้

- (1) เจตนาที่จะไม่ให้มีการใช้เงินตามเช็คนั้น
- (2) ในขณะที่ออกเช็คคนนั้นไม่มีเงินอยู่ในบัญชีอันจะพึงให้ใช้เงินได้
- (3) ให้ใช้เงินมีจำนวนสูงกว่าจำนวนเงินที่มีอยู่ในบัญชีอันจะพึงให้ใช้เงินได้ในขณะที่ออกเช็คคนนั้น
- (4) ถอนเงินทั้งหมดหรือแต่บางส่วนออกจากบัญชีอันจะพึงให้ใช้เงินตามเช็คจนจำนวนเงินเหลือไม่เพียงพอที่จะใช้เงินตามเช็คคนนั้นได้
- (5) ห้ามธนาคารมิให้ใช้เงินตามเช็คคนนั้นโดยเจตนาทุจริต

เมื่อได้มีการยื่นเช็คเพื่อให้ใช้เงินโดยชอบด้วยกฎหมาย ถ้าธนาคารปฏิเสธไม่ใช้เงินตามเช็คคนนั้น ผู้ออกเช็คมีความผิด ต้องระวางโทษปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือทั้งจำทั้งปรับ ทั้งนี้ ตามมาตรา 4 แห่งพ.ร.บ.ว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ. 2534 (ห้องสมุดกฎหมาย, 2434)

ข. ในกรณีที่จำนวนเงินในเช็คแต่ละฉบับหรือหลายฉบับรวมกันไม่เกินจำนวนที่ผู้พิพากษาคนเดียวมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีแพ่งได้ กล่าวคือ ไม่เกิน 300,000 บาท การฟ้องคดีแพ่งเรียกเงินตามเช็คคนนั้นจะรวมฟ้องต่อศาลซึ่งพิจารณาคดีอาญาก็ได้ ซึ่งการพิจารณาคดีแพ่งต้องเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ทั้งนี้ ตามมาตรา 8 แห่งพ.ร.บ.ว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ.2534 (ห้องสมุดกฎหมาย, 2434)

6.2 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ก. บุคคลผู้ลงลายมือชื่อของตนในเช็คย่อมจะต้องรับผิดชอบตามเนื้อความในเช็ค ทั้งนี้ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 900 วรรคแรก (ห้องสมุดกฎหมาย, ม.ป.ป.)

ข. ผู้ทรงเช็คจะต้องนำเช็คไปเรียกเก็บเงินจากธนาคารเพื่อให้นำเงินมาใช้ และเมื่อได้มีการเรียกเก็บเงินจากธนาคารโดยชอบด้วยกฎหมายแล้วจะได้รับเงินตามเช็คนั้น ถ้าเช็คถูกธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงิน ผู้ออกเช็คจะต้องถูกบังคับให้ใช้เงินตามเช็คนั้น ทั้งนี้ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 990 มาตรา 914 ประกอบมาตรา 989 มาตรา 959 ประกอบมาตรา 989 (ห้องสมุดกฎหมาย, ม.ป.ป.)

6.3 หลักเกณฑ์ในการดำเนินคดีอาญาของผู้เสียหาย

การดำเนินคดีอาญาความผิดต่อส่วนตัวหรือความผิดอันยอมความได้นั้น จะเริ่มดำเนินคดีโดยผู้เสียหายโดยนิตินัย ซึ่งมีสิทธิที่จะแจ้งความร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนเพื่อให้พนักงานสอบสวนสรุปสำนวนคดีให้พนักงานอัยการพิจารณา เมื่อพนักงานอัยการเห็นว่าสมควรที่จะฟ้อง ก็จะทำคำฟ้องยื่นต่อศาล นอกจากนี้ผู้เสียหายยังมีสิทธิที่จะฟ้องร้องคดีอาญาต่อศาลด้วยตนเองโดยศาลจะไต่สวนมูลฟ้องก่อนที่จะมีคำสั่งประทับฟ้อง ทั้งนี้ ไม่ว่าผู้เสียหายจะใช้สิทธิที่จะแจ้งความร้องทุกข์ หรือฟ้องร้องคดีสู่ศาลด้วยตนเอง จะต้องกระทำภายในกำหนดระยะเวลา 3 เดือนนับจากวันที่ผู้เสียหายรู้เรื่องและรู้ตัวผู้กระทำความผิด ทั้งนี้ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 96 และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2(4), 2(7), 18, 141, 142, 143, 120, 22, 157, 162 (ห้องสมุดกฎหมาย, ม.ป.ป.)

6.4 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

เมื่อผู้ทรงเช็คได้มีการเรียกเก็บเงินโดยชอบด้วยกฎหมายแล้วถูกธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงิน ถือว่า ผู้ทรงเช็คถูกโต้แย้งสิทธิ และมีสิทธิที่จะฟ้องคดีต่อศาลเพื่อบังคับเอาเงินจากผู้ออกเช็คให้รับผิดชอบชำระหนี้ตามเช็คที่ปรากฏในเช็คได้ ทั้งนี้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 55 (ห้องสมุดกฎหมาย, ม.ป.ป.)

6.5 หลักเกณฑ์ในการดำเนินคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องคดีอาญา ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

6.5.1 ความหมายของคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา

คดีแพ่งที่เกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา หมายความว่า คดีแพ่งที่มีมูลมาจากการกระทำความผิดอาญาหรืออาศัยมูลความผิดทางอาญา เช่น นายแดงลักทรัพย์ของนายดำ การกระทำของนายแดงเป็นความผิดอาญาฐานลักทรัพย์ และเป็นการละเมิดต่อนายดำในทางแพ่ง ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420 ด้วย นายดำซึ่งเป็นผู้เสียหายในคดีอาญาก็มีสิทธิฟ้องในทางแพ่งให้นายแดงคืนหรือใช้ราคาทรัพย์ได้ หรือ นาย ก ขับริยยนต์โดยประมาทชนนาย ข ทำให้นาย ข ได้รับอันตรายสาหัส เช่นนี้การกระทำของนาย ก เป็นความผิดอาญาฐานประมาททำให้ผู้อื่นได้รับอันตรายสาหัส และเป็นการละเมิดต่อนาย ข ในทางแพ่ง ตามประมวลกฎหมาย

แพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420 ด้วย นาย ข ซึ่งเป็นผู้เสียหายในคดีอาญาก็มีสิทธิฟ้องในทางแพ่งให้นาย ก ชดใช้ค่าเสียหายจากการประมาททำให้ตนได้รับอันตรายสาหัสได้ (กุศล บุญเย็น, 2539)

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ผู้เสียหายมีอำนาจฟ้องคดีอาญาได้เองด้วย กฎหมายจึงเปิดโอกาสให้ผู้เสียหายที่ฟ้องคดีอาญานั้นมีสิทธิฟ้องคดีแพ่งบังคับจำเลยตามสิทธิเรียกร้องในทางแพ่งที่เกี่ยวข้องเนื่องมาจากการกระทำความผิดอาญานั้นได้ในคราวเดียวต่อศาลเดียวกัน แม้ว่าศาลที่พิจารณาคดีอาญานั้นจะมีใช้ศาลชำระคดีแพ่งก็ตาม โดยสิทธิเรียกร้องในทางแพ่งที่เกี่ยวข้องเนื่องมาจากการกระทำความผิดอาญานั้นจะต้องเป็นสิทธิเรียกร้องที่เกิดขึ้นโดยตรงจากการกระทำความผิดอาญาจึงจะฟ้องเป็นคดีแพ่งรวมมาด้วยได้ (คณิต ณ นคร, 2537)

6.5.2 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ก. การฟ้องคดีแพ่งเกี่ยวข้องกับคดีอาญา โจทก์มีสิทธิที่จะฟ้องคดีแพ่งต่อศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีอาญา หรือต่อศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีแพ่งก็ได้ ซึ่งการพิจารณาคดีในส่วนแพ่งไม่ว่าโจทก์จะฟ้องรวมมาในคดีอาญาหรือแยกฟ้องเป็นคดีแพ่งต่างหากนั้น การพิจารณาคดีแพ่งต้องเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ทั้งนี้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 40 (ห้องสมุดกฎหมาย, ม.ป.ป.)

ข. ในคดีอาญาประเภทลักทรัพย์ วิ่งราวทรัพย์ ชิงทรัพย์ ปล้นทรัพย์ โจรสลัด กรรโชกฉ้อโกง ยักยอกหรือรับของโจร ถ้าผู้เสียหายเริ่มต้นคดีโดยแจ้งความร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการได้ฟ้องคดีให้กับผู้เสียหายแล้วนั้น ถ้าผู้เสียหายมีสิทธิที่จะเรียกร้องทรัพย์สินหรือราคาที่เขาสูญเสียไปเนื่องจากการกระทำความผิด คำนวณตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 43 บัญญัติให้พนักงานอัยการมีหน้าที่เรียกทรัพย์สินหรือราคาแทนผู้เสียหายด้วย (ห้องสมุดกฎหมาย, ม.ป.ป.)

ค. ในคดีอาญาที่ผู้เสียหายมีสิทธิที่จะเรียกเอาค่าสินไหมทดแทนเพราะเหตุได้รับอันตรายแก่ชีวิต ร่างกาย จิตใจ หรือได้รับความเสื่อมเสียต่อเสรีภาพในร่างกายชื่อเสียงหรือได้รับความเสียหายในทางทรัพย์สินอันเนื่องมาจากการกระทำความผิดของจำเลย ถ้าผู้เสียหายเริ่มต้นคดีโดยแจ้งความร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการได้ฟ้องคดีให้กับผู้เสียหายแล้วนั้น ผู้เสียหายจะยื่นคำร้องต่อศาลที่พิจารณาคดีอาญาขอให้บังคับจำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ตนก็ได้ ทั้งนี้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 วรรคแรก (ห้องสมุดกฎหมาย, ม.ป.ป.)

6.6 อำนาจศาลในการพิจารณาคดี ตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรม

6.6.1 พระธรรมนูญศาลยุติธรรม

ก. ศาลแขวงมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีแพ่งซึ่งราคาทรัพย์สินที่พิพาทหรือจำนวนเงินที่ฟ้องไม่เกินสามแสนบาท ทั้งนี้ ตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรม มาตรา 17 ประกอบมาตรา 25 (ห้องสมุดกฎหมาย, 2543)

ข. ศาลแขวงมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญาซึ่งกฎหมายกำหนดอัตราโทษอย่างสูงไว้ให้จำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ทั้งนี้ ตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรม มาตรา 17 ประกอบมาตรา 25 (ห้องสมุดกฎหมาย, 2543)

ค. ศาลจังหวัดมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีแพ่งและคดีอาญาทั้งปวงที่มีได้อยู่ในอำนาจของศาลยุติธรรมอื่น รวมถึงคดีที่ไม่อยู่ในอำนาจของศาลแขวง ทั้งนี้ ตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรม มาตรา 18 [8] ดังนั้น ในคดีแพ่งที่ราคาทรัพย์สินที่พิพาทหรือจำนวนเงินที่ฟ้องเกินกว่าสามแสนบาท และคดีอาญาที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกินกว่า 3 ปี จะอยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลจังหวัด

6.6.2 ความหมายของคดีมีทุนทรัพย์

คดีมีทุนทรัพย์ คือ คดีที่มีคำขอเรียกร้องเงิน หรือทรัพย์สินให้มาเป็นของโจทก์ โดยจำนวนเงินหรือทรัพย์สินที่โจทก์ขอมาตามคำขอท้ายฟ้องถือเป็นทุนทรัพย์ที่โจทก์เรียกร้อง (จักรพงษ์ เล็กสกุลไชย, 2537)

6.7 คำพิพากษาศาลฎีกา

1. คดีแพ่งที่ผู้ทรงเช็คเป็นโจทก์ฟ้องให้ผู้ส่งจ่ายเช็คชำระเงินตามเช็ค เป็นการฟ้องให้ผู้ส่งจ่ายเช็ครับผิดชอบใช้เงินตามเช็คอันเป็นสิทธิเรียกร้องในทางแพ่ง ไม่ต้องอาศัยมูลความผิดทางอาญาตาม พ.ร.บ.ว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ.2534 ดังนั้น คดีแพ่งดังกล่าวจึงไม่ใช่คดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา และจะนำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 46 ที่บัญญัติให้ศาลที่พิพากษาคดีส่วนแพ่งต้องถือข้อเท็จจริงตามที่ปรากฏในคำพิพากษาคดีส่วนอาญา มาใช้บังคับไม่ได้ ทั้งนี้ ตามนัยคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1308/2533 (ระบบสืบค้นคำพิพากษา คำสั่งคำร้องและคำวินิจฉัยศาลฎีกา, ม.ป.ป.)

2. ในคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ฟ้องผู้กระทำความผิดเป็นจำเลยในความผิดฐานยักยอกทรัพย์ พนักงานอัยการมีหน้าที่เรียกทรัพย์สินคืนหรือให้จำเลยชดเชยราคาทรัพย์สินให้กับผู้เสียหายเป็นคำขอส่วนแพ่ง ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 43 ซึ่งความผิดฐานยักยอกทรัพย์นั้น มีอัตราโทษจำคุกไม่เกิน 3 ปี หรือปรับไม่เกิน 60,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ จึงอยู่ในอำนาจของศาลแขวง และแม้ว่าคำขอส่วนแพ่งของพนักงานอัยการจะมีราคาทรัพย์สินที่เรียกคืนหรือให้ชดเชยเกินกว่า 300,000 บาท ซึ่งโดยปกติแล้วจะเกินกว่าอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีของศาลแขวง ศาลแขวงก็มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีส่วนแพ่งนี้ด้วย ทั้งนี้ ตามนัยคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4419/2528 (ระบบสืบค้นคำพิพากษา คำสั่งคำร้องและคำวินิจฉัยศาลฎีกา, ม.ป.ป.)

3. ในคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ฟ้องผู้กระทำความผิดเป็นจำเลย ถ้าผู้เสียหายมีสิทธิที่จะเรียกเอาค่าสินไหมทดแทนเพราะเหตุได้รับอันตรายแก่ชีวิต ร่างกาย จิตใจ หรือได้รับความเสื่อมเสียต่อเสรีภาพในร่างกาย ชื่อเสียงหรือได้รับความเสียหายในทางทรัพย์สินอันเนื่องมาจากการกระทำความผิดของจำเลย ผู้เสียหายจะยื่นคำร้องต่อศาลที่พิจารณาคดีอาญา

ขอให้บังคับจำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ตนก็ได้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 วรรคหนึ่ง กฎหมายมีเจตนารมณ์ให้ผู้เสียหายซึ่งได้รับความเสียหายจากการกระทำความผิดของจำเลยและต้องไปดำเนินคดีในส่วนแพ่งเพื่อเรียกค่าสินไหมทดแทนดำเนินคดีส่วนแพ่งในคดีอาญาที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ต่อเนื่องกันไปได้ เพื่อให้การพิจารณาคดีส่วนแพ่งเป็นไปโดยรวดเร็ว กรณีไม่จำเป็นต้องคำนึงว่าศาลที่จะพิจารณาคดีอาญาจะเป็นศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีแพ่งตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 2(1) และพระธรรมนูญศาลยุติธรรม มาตรา 17 ประกอบมาตรา 25 (4) วรรคหนึ่ง และผู้เสียหายจะขอให้บังคับจำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเป็นจำนวนเงินมากน้อยเพียงใด ดังนี้ แม้คดีอยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลชั้นต้นซึ่งเป็นศาลแขวง และผู้เสียหายขอให้บังคับจำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนซึ่งจำนวนเงินที่ขอเกินอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีแพ่งของศาลชั้นต้นก็ตาม ศาลชั้นต้นก็มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีในส่วนแพ่งได้ทั้งนี้ ตามนัยคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 10197/2556 และคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 8452/2556 (ระบบสืบค้นคำพิพากษา คำสั่งคำร้อง และคำวินิจฉัยศาลฎีกา, ม.ป.ป.)

วิธีดำเนินการวิจัย หรือวิธีการศึกษา

1. ศึกษาวิจัยจากเอกสารทางกฎหมาย ที่เกี่ยวข้องกับหลักเกณฑ์การใช้สิทธิของผู้ทรงเชื้ในการเรียกให้ผู้ส่งจ่ายชำระหนี้ในทางแพ่ง และการใช้สิทธิในการดำเนินคดีอาญากับผู้ส่งจ่ายเชื้ที่ถูกระบุการปฏิเสธการจ่ายเงิน ทั้งตัวบทกฎหมาย คำพิพากษาศาลฎีกา หนังสือภาษาไทย บทความ และข้อมูลจากการค้นคว้าทางอินเทอร์เน็ต เพื่อศึกษาหลักเกณฑ์ทางกฎหมายในการใช้สิทธิเรียกร้องในทางแพ่งให้ผู้ส่งจ่ายชำระหนี้กรณีเชื้ถูกระบุการปฏิเสธการจ่ายเงิน และความรับผิดชอบอาญาตาม พ.ร.บ.ว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เชื้ พ.ศ. 2534 และหลักเกณฑ์การดำเนินคดีแพ่งและคดีอาญาดังกล่าว เปรียบเทียบตัวบทกฎหมายที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดอาญาตาม พ.ร.บ.ว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เชื้ พ.ศ. 2534 กับกฎหมายส่วนแพ่งตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เปรียบเทียบการดำเนินคดีแพ่งและอาญาเกี่ยวกับการฟ้องเรียกให้ผู้ส่งจ่ายชำระหนี้กรณีเชื้ถูกระบุการปฏิเสธการจ่ายเงิน การดำเนินคดีตาม พ.ร.บ.ว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เชื้ พ.ศ. 2534 การดำเนินคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ตลอดจนปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินคดีข้างต้น

2. วิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร เพื่อเสนอแนะแนวทางในการปรับปรุงกฎหมายให้การดำเนินคดีอาญาและคดีแพ่งที่ฟ้องผู้ส่งจ่ายให้รับผิดชอบกรณีเชื้ถูกระบุการปฏิเสธการจ่ายเงินสามารถดำเนินคดีไปในคดีเดียวได้ โดยไม่ติดปัญหาเรื่องอำนาจพิจารณาคดีของศาล

ผลการศึกษาและอภิปรายผล

จากการศึกษาและวิจัย พบว่า

1. การกระทำความผิดอาญาตาม พ.ร.บ.ว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ. 2534 มาตรา 4 มีองค์ประกอบความผิด และหลักเกณฑ์ที่เกี่ยวข้อง ดังนี้ (สนธิ สนธิศิลป์, 2534)

- ผู้กระทำ จะเป็นผู้ส่งจ่ายเช็ค หรือผู้ออกเช็ค
- การกระทำความผิด คือ การออกเช็คเพื่อชำระหนี้ที่มีอยู่จริงและบังคับได้ตามกฎหมายโดยมีลักษณะหรือการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้

- (1) เจตนาที่จะไม่ให้มีการใช้เงินตามเช็คนั้น
- (2) ในขณะที่ออกเช็คนั้นไม่มีเงินอยู่ในบัญชีอันจะพึงให้ใช้เงินได้
- (3) ให้ใช้เงินมีจำนวนสูงกว่าจำนวนเงินที่มีอยู่ในบัญชีอันจะพึงให้ใช้เงินได้ในขณะที่ออกเช็ค

- (4) ถอนเงินทั้งหมดหรือแต่บางส่วนออกจากบัญชีอันจะพึงให้ใช้เงินตามเช็คจนจำนวนเงินเหลือไม่เพียงพอที่จะใช้เงินตามเช็คนั้นได้

- (5) ห้ามธนาคารมิให้ใช้เงินตามเช็คนั้นโดยเจตนาทุจริต

- วัตถุแห่งการกระทำ และผู้เสียหาย คือ ผู้ทรงเช็ค หรือผู้ได้เช็คมาครอบครองโดยชอบด้วยกฎหมายเป็นคนสุดท้าย

- ความผิดสำเร็จ เมื่อผู้ทรงเช็คได้มีการยื่นเช็คเพื่อให้ใช้เงินโดยชอบด้วยกฎหมาย ถ้าธนาคารปฏิเสธไม่ใช้เงินตามเช็คนั้น ผู้ออกเช็คมีความผิด ต้องระวางโทษปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือทั้งปรับทั้งจำ

- เช็คนั้นเป็นเช็คที่ออกมาเพื่อชำระหนี้ที่มีอยู่จริง หรือเป็นเช็คที่มีมูลหนี้รองรับ และจะต้องเป็นหนี้ที่สามารถบังคับได้ตามกฎหมาย ดังนั้น หนี้ที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย เช่น หนี้ที่เกิดจากการพนันขึ้นต่อ หรือ เกิดจากนิติกรรมที่เป็นโมฆะ เช่น สัญญาจ้างวานฆ่า ซึ่งถือว่าเป็นนิติกรรมที่ต้องห้ามขัดแย้งโดยกฎหมายและขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน แม้จะมีการออกเช็คเพื่อชำระหนี้ดังกล่าวแล้วต่อมาเช็คถูกธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงิน ผู้ส่งจ่ายก็ไม่ต้องรับผิดชอบตามพระราชบัญญัติดังกล่าว

ส่วนการดำเนินคดีอาญาตามพ.ร.บ.ว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ.2534 ก็เหมือนการดำเนินคดีอาญาความผิดอันยอมความได้ทั่วไป คือ ตัวผู้ทรงเช็คซึ่งถือว่าเป็นผู้เสียหายจากการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว จะต้องแจ้งความร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวน หรือฟ้องร้องคดีอาญาต่อศาล ภายในระยะเวลา 3 เดือนนับแต่รู้เรื่องและรู้ตัวผู้กระทำความผิด

2. การฟ้องร้องเรียกให้ผู้ส่งจ่ายชำระหนี้กรณีเช็คถูกปฏิเสธการจ่ายเงิน ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ นั้น เมื่อเช็คถึงกำหนดชำระเงินผู้ทรงเช็คจะต้องดำเนินการยื่นเช็คแก่ธนาคารเพื่อให้ใช้เงินก่อน ตามมาตรา 990 หากธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงินผู้ทรงเช็คจึงจะมีสิทธิที่จะเรียกร้องหรือไล่เบี้ยเอาจากผู้ส่งจ่ายได้ ตามมาตรา 989 ประกอบมาตรา 914 และ 959 (ประทีป เณลิเมฆกุล, 2558)

ส่วนการดำเนินคดีแพ่ง โดยการฟ้องร้องเรียกให้ผู้ส่งจ่ายชำระหนี้กรณีเช็คถูกปฏิเสธการจ่ายเงินถือว่าตัวผู้ทรงเช็ค เป็นผู้ถูกระทบสิทธิในทางแพ่ง ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 55 ผู้ทรงเช็คจึงมีสิทธิที่จะเป็นโจทก์ฟ้อง ผู้ส่งจ่ายเช็คเป็นจำเลย

3. เมื่อเปรียบเทียบตัวบทกฎหมายที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดอาญาตาม พ.ร.บ.ว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ.2534 กับกฎหมายส่วนแพ่งของการฟ้องร้องให้ผู้ส่งจ่ายชำระหนี้กรณีเช็คถูกปฏิเสธการจ่ายเงิน ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ แล้ว พบว่ามีองค์ประกอบที่คล้ายคลึงและแตกต่างกัน ดังนี้

3.1 บุคคลที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดอยู่ 2 ฝ่าย คือ ผู้ส่งจ่ายเช็คที่ถูกธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงินในฐานะผู้ถูกดำเนินคดี และผู้ทรงเช็คในฐานะผู้ได้รับความเสียหาย ทั้งนี้ ผู้ทรงเช็คอาจเป็นผู้ได้รับเช็คมาโดยตรงจากผู้ส่งจ่าย ซึ่งในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เรียกว่า “ผู้รับเงิน” หรือเป็นผู้ได้รับสลักหลังโอนเช็คต่อๆมาและเป็นผู้ครอบครองเช็คไว้จนสุดท้าย

3.2 สิทธิของผู้ทรงเช็คที่จะดำเนินคดีอาญา หรือฟ้องร้องให้ผู้ส่งจ่ายชำระหนี้เป็นคดีแพ่งนั้น ผู้ทรงเช็คจะต้องยื่นเช็คธนาคารเพื่อให้ใช้เงิน และธนาคารปฏิเสธไม่ใช้เงินตามเช็คนั้น

3.3 การออกเช็คที่จะเป็นความผิดตามพ.ร.บ.ว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ.2534 จะต้องเป็นเช็คที่ออกมาเพื่อชำระหนี้ที่มีอยู่จริงและบังคับได้ตามกฎหมาย กล่าวคือ เช็คจะต้องมีมูลหนี้รองรับและจะต้องเป็นหนี้ที่สามารถบังคับได้ตามกฎหมายด้วย หากเป็นเช็คที่ออกมาเพื่อรองรับมูลหนี้ที่ไม่สามารถเรียกร้องหรือบังคับได้ตามกฎหมาย แม้ว่าเช็คนั้นเมื่อผู้ทรงเช็คจะนำไปเรียกเก็บเงินจากธนาคารแล้วถูกปฏิเสธการจ่ายเงิน ย่อมไม่เป็นการผิดตามพระราชบัญญัติดังกล่าว

ในส่วนกฎหมายแพ่งนั้น หากผู้ทรงเช็คเป็นผู้ได้รับเช็คโดยตรงจากผู้ส่งจ่ายหรือผู้รับเงิน และเป็นเช็คที่ออกมาเพื่อรองรับมูลหนี้ที่ไม่สามารถเรียกร้องหรือบังคับได้ตามกฎหมายแล้ว ผู้ทรงเช็คย่อมไม่มีสิทธิที่จะเรียกร้องให้ผู้ส่งจ่ายชำระหนี้ โดยถือว่าเป็นหนี้ที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายหรือเป็นโมฆะ ผู้ทรงเช็คย่อมไม่มีสิทธิโดยชอบที่จะได้รับชำระหนี้

แต่หากผู้ทรงเช็คเป็นผู้ได้รับสลักหลังโอนเช็คต่อๆมาโดยสุจริตแล้ว ผู้ทรงเช็คคนนี้จะย่อมได้รับความคุ้มครองตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 916 ที่จะได้รับชำระหนี้ตามตัวเงิน ดังนั้น ผู้ส่งจ่ายจะมาอ้างว่าในขณะที่ออกเช็คเป็นการออกเช็ครองรับหนี้ที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายเพื่อเป็นข้อต่อสู้ที่จะไม่รับผิดชอบต่อผู้ทรงคนปัจจุบันไม่ได้

4. เมื่อเปรียบเทียบการดำเนินคดีอาญาตาม พ.ร.บ.ว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ.2534 การดำเนินคดีแพ่งเพื่อเรียกให้ผู้ส่งจ่ายชำระหนี้ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และการดำเนินคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาแล้ว พบว่า

4.1 การดำเนินคดีแพ่งเพื่อเรียกให้ผู้ส่งจ่ายชำระหนี้ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ไม่ใช่คดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา เนื่องจากไม่ใช่คดีแพ่งที่มีมูลหรือมีสาเหตุมาจากการ

กระทำความผิดทางอาญาตามนัยคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1308/2533 (ระบบสืบค้นคำพิพากษาคำสั่งคำร้องและคำวินิจฉัยศาลฎีกา, ม.ป.ป.)

4.2 การดำเนินคดีแพ่งเพื่อเรียกให้ผู้สั่งจ่ายชำระเงิน ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ถือเป็นคดีมีทุนทรัพย์ หากเป็นการเรียกร้องให้ชำระเงินไม่เกิน 300,000 บาท ก็จะอยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลแขวง แต่หากเป็นการเรียกร้องให้ชำระเงินเกินกว่า 300,000 บาท จะอยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลจังหวัด

4.3 การดำเนินคดีอาญาตามพ.ร.บ.ว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ. 2534 จะต้องดำเนินคดีต่อศาลแขวง เนื่องจากมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าวมีอัตราโทษจำคุกไม่เกิน 3 ปี ปรับไม่เกิน 60,000 บาท และในมาตรา 8 แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าว ได้บัญญัติให้สามารถฟ้องคดีแพ่งเรียกเงินตามเช็ครวมมาในคดีอาญาได้ ทั้งนี้จำนวนเงินที่เรียกร้องจะต้องไม่เกินจำนวนที่ผู้พิพากษานายเดียวมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีแพ่งได้ หรือเป็นคดีที่มีทุนทรัพย์ไม่เกิน 300,000 บาท ตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรม

แต่หากเป็นคดีแพ่งที่ฟ้องเรียกเงินตามเช็คที่มีจำนวนเงินเกินกว่า 300,000 บาทแล้ว จะต้องแยกดำเนินคดีอาญาเป็นคดีหนึ่งที่ศาลแขวง และคดีแพ่งเป็นอีกคดีหนึ่งที่ศาลจังหวัด เนื่องจากศาลแขวงมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีแพ่งไม่เกินอำนาจของผู้พิพากษานายเดียว หรือเป็นคดีมีทุนทรัพย์ไม่เกิน 300,000 บาท ตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรม ดังนั้น เมื่อในส่วนคดีแพ่งเรียกเงินตามเช็คที่มีจำนวนเงินเกินกว่า 300,000 บาทแล้ว ศาลแขวงจึงไม่มีอำนาจพิจารณาพิพากษา

การใช้สิทธิฟ้องคดีส่วนแพ่ง ตามมาตรา 8 แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าว เห็นว่าตัวบทใช้คำว่า “การฟ้องคดีแพ่ง” แสดงว่าเป็นสิทธิเฉพาะของผู้เสียหายที่จะฟ้องคดีส่วนแพ่งรวมมาในคดีอาญา ดังนั้น ในกรณีที่ผู้ทรงเช็คเลือกที่จะดำเนินคดีโดยพนักงานอัยการ พนักงานอัยการจึงไม่มีสิทธิที่จะเรียกร้องเงินตามเช็คให้กับผู้ทรงเช็คได้

4.4 การดำเนินคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องคดีอาญา ในกรณีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ดำเนินคดีแทนผู้เสียหายนั้น กรณีที่เป็นคดีความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ 9 ฐาน ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 43 พนักงานอัยการจะต้องมีคำขอส่วนแพ่งโดยมีหน้าที่จะต้องเรียกคืนทรัพย์สินหรือราคาแทนผู้เสียหายด้วย และกรณีที่คดีอาญาที่ผู้เสียหายมีสิทธิที่จะเรียกร้องเอาค่าสินไหมทดแทนเพราะเหตุได้รับอันตรายแก่ชีวิต ร่างกาย จิตใจ หรือได้รับความเสื่อมเสียต่อเสรีภาพในร่างกาย ชื่อเสียง หรือได้รับความเสียหายในทางทรัพย์สินอันเนื่องมาจากการกระทำความผิดของจำเลย ผู้เสียหายก็มีสิทธิยื่นคำร้องส่วนแพ่งเรียกร้องค่าเสียหายได้ ตามมาตรา 44 และแม้ว่าราคาทรัพย์ที่เรียกคืน หรือค่าเสียหายที่ทางผู้เสียหายเรียกร้องจะมีทุนทรัพย์เกินกว่าอำนาจของผู้พิพากษานายเดียว หรือ 300,000 บาทก็ตาม ศาลที่พิจารณาคดีส่วนอาญาก็มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีส่วนแพ่งต่อไปได้ ตามนัยคำพิพากษาศาลฎีกาที่

4419/2528, 10197/2556 และ 8452/2556 (ระบบสืบค้นคำพิพากษา คำสั่งคำร้องและคำวินิจฉัยศาลฎีกา, ม.ป.ป.)

5. ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการที่ปัจจุบันการฟ้องคดีแพ่งเรียกให้ชำระเงินตามเช็คที่มีจำนวนเงินเกินกว่า 300,000 บาท ไม่สามารถฟ้องรวมไปในคดีอาญาตามพ.ร.บ.ว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค ต้องแยกดำเนินคดีออกเป็นสองคดีแพ่งต่างหาก ในกรณีที่ทั้งคดีแพ่งและคดีอาญามีข้อเท็จจริงเดียวกัน ทำให้เป็นภาระกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับคดีที่ต้องดำเนินคดีในเรื่องเดียวกันซ้ำซ้อนกัน ทั้งที่คู่ความและพยานหลักฐานเป็นชุดเดียวกัน อาทิเช่น ผู้ทรงเช็คในฐานะโจทก์ ผู้สั่งจ่ายเช็คในฐานะจำเลย พยานที่จะต้องมาเบิกความในคดี ตลอดจนศาลและเจ้าหน้าที่กระบวนการยุติธรรมต่างๆ ที่จะต้องมาดำเนินคดีในเรื่องเดียวกันซ้ำกันสองคราว ทั้งที่ทั้งสองคดีนี้มีข้อเท็จจริงเดียวกัน ซึ่งผลของคำพิพากษาในคดีอาญาและในคดีแพ่งอาจไม่สอดคล้องกัน

จากผลการศึกษาข้างต้น ผู้วิจัยเห็นว่า ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการที่ไม่สามารถดำเนินคดีอาญาตามพ.ร.บ.ว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ. 2534 กับการใช้สิทธิทางแพ่งของผู้ทรงเช็คที่จะเรียกร้องให้ผู้สั่งจ่ายชำระเงินจากกรณีที่เช็คถูกธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงินนั้น แบ่งออกได้เป็น 3 ส่วน

1. คดีแพ่งที่ผู้ทรงเช็คเรียกร้องให้ผู้สั่งจ่ายชำระเงินจากกรณีที่เช็คถูกธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงิน ไม่ใช่คดีแพ่งที่มีมูลมาจากการกระทำความผิดตาม พ.ร.บ.ว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ. 2534 จึงไม่ใช่คดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา ดังนั้น จึงไม่สามารถดำเนินคดีแพ่งไปพร้อมกับคดีอาญาได้ทุกกรณี

2. พ.ร.บ.ว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ. 2534 ไม่ได้ให้อำนาจพนักงานอัยการดำเนินคดีส่วนแพ่งแทนผู้เสียหายได้ และไม่ได้บัญญัติให้ผู้เสียหายสามารถเรียกร้องเงินตามเช็คในส่วนแพ่งมาในคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ได้ ดังนั้น พนักงานอัยการจึงไม่สามารถเรียกร้องเงินตามเช็คในส่วนแพ่งแทนผู้ทรงในฐานะผู้เสียหายได้

3. คดีอาญาตาม พ.ร.บ.ว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ. 2534 เป็นคดีที่อยู่ในอำนาจของศาลแขวง ซึ่งศาลแขวงมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีแพ่งทุนทรัพย์ไม่เกิน 300,000 บาท ดังนั้น กรณีที่ผู้ทรงเช็คฟ้องคดีส่วนแพ่งสำหรับเช็คที่มีการเรียกเงินกันเกินกว่า 300,000 บาท จะต้องแยกดำเนินคดีส่วนแพ่งออกไปที่ศาลจังหวัด ทั้งนี้ เป็นไปตามมาตรา 8 แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าว

ซึ่งเมื่อเทียบเคียงกับการดำเนินคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาแล้ว ในกรณีที่ผู้เสียหายใช้สิทธิดำเนินคดีอาญาเอง ตามมาตรา 40 บัญญัติให้การพิจารณาคดีส่วนแพ่งต้องเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ซึ่งต้องพิจารณาพระธรรมนูญศาลยุติธรรมด้วย ทำให้การดำเนินคดีแพ่งที่มีทุนทรัพย์ไม่เกิน 300,000 บาท ก็จะอยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลแขวง แต่หากเกินกว่า 300,000 บาท จะอยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลจังหวัดเช่นเดียวกับหลักของ

พ.ร.บ.ว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ. 2534 แต่หากเป็นการดำเนินคดีโดยพนักงานอัยการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 43 และ 44/1 แล้ว จะเห็นได้ว่าแม้ว่าราคาทรัพย์ที่เรียกคืน หรือค่าเสียหายที่ทางผู้เสียหายเรียกร้องจะมีทุนทรัพย์เกินกว่าอำนาจของผู้พิพากษานายเดี่ยว หรือ 300,000 บาทก็ตาม ศาลที่พิจารณาคดีส่วนอาญาก็มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีส่วนแพ่งต่อไปได้ ตามนัยคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4419/2528, 10197/2556 และ 8452/2556

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเห็นว่า ควรที่จะนำหลักการดำเนินคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาของพนักงานอัยการ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 43 และ 44/1 และแนวคำพิพากษาศาลฎีกาข้างต้น มาปรับใช้กับคดีอาญาตาม พ.ร.บ.ว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ. 2534 ในกรณีที่ผู้ทรงเช็คใช้สิทธิดำเนินคดีอาญาโดยพนักงานอัยการด้วย และโดยให้ผู้ทรงเช็คยื่นคำร้องต่อศาลที่พิจารณาคดีอาญาขอบังคับให้ผู้สั่งจ่ายในฐานะจำเลยชำระเงินตามเช็คที่เรียกร้องมาให้แก่ตน เช่นเดียวกับที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 อันจะทำให้พนักงานอัยการมีอำนาจดำเนินคดีส่วนแพ่งให้กับผู้ทรงเช็คในฐานะผู้เสียหายได้ และให้มีอำนาจเรียกร้องเงินตามเช็คได้โดยไม่ต้องติดปัญหาด้านทุนทรัพย์ส่วนแพ่ง แม้ว่าจำนวนเงินในเช็คที่เรียกร้องมานั้นจะเกินกว่าอำนาจพิจารณาพิพากษาของผู้พิพากษานายเดี่ยว แต่ในกรณีที่ผู้เสียหายใช้สิทธิฟ้องคดีอาญาเองและประสงค์ฟ้องคดีแพ่งเรียกร้องเงินตามเช็คเข้ามาในคดีอาญา ยังให้คงหลักการเดิมไว้ เพื่อมิให้ขัดกับคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญากรณีอื่นๆ ที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 40 ซึ่งบัญญัติให้การพิจารณาคดีแพ่งต้องเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง และพระธรรมนูญศาลยุติธรรม

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

บทสรุป

จากการศึกษาวิจัย ผู้วิจัยได้ข้อสรุปเกี่ยวกับลักษณะความผิดตามพ.ร.บ.ว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ.2534 และการเกิดสิทธิทางแพ่งของผู้ทรงเช็คที่จะเรียกร้องให้ผู้สั่งจ่ายชำระเงินจากกรณีที่เช็คถูกธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงิน ตลอดจนวิธีการดำเนินคดี ดังนี้

1. บุคคลที่ได้รับความเสียหายและผู้ดำเนินคดีในทางแพ่งและทางอาญาเป็นบุคคลคนเดียวกัน กล่าวคือ ฝ่ายผู้ทรงเช็คจะเป็นโจทก์ฟ้องคดีเองในคดีอาญา หรือใช้สิทธิในฐานะผู้เสียหายแจ้งความดำเนินคดีอาญาแล้วให้พนักงานอัยการเป็นโจทก์ฟ้องคดีต่อศาล โดยผู้สั่งจ่ายจะเป็นฝ่ายจำเลยและในคดีแพ่งผู้ทรงเช็คจะเป็นโจทก์ฟ้องผู้สั่งจ่ายเป็นจำเลยชำระเงินตามเช็ค

2. ทั้งความรับผิดทางแพ่งและความผิดทางอาญา เกิดขึ้นเมื่อผู้ทรงเช็คได้เรียกเก็บเงินตามเช็คที่ผู้สั่งจ่ายได้ออกมาแล้วธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงิน

3. การดำเนินคดีอาญาผู้ทรงเช็คมีสิทธิที่จะเลือกดำเนินคดีได้โดยเป็นผู้เสียหายฟ้องคดีอาญาต่อศาล หรือจะใช้สิทธิแจ้งความร้องทุกข์แล้วให้พนักงานอัยการเป็นโจทก์ฟ้องคดีให้แทน ซึ่งในกรณีนี้ พนักงานอัยการไม่มีหน้าที่เรียกเงินตามเช็คให้ผู้ทรงเช็คในฐานะผู้เสียหาย และผู้ทรงเช็คก็ไม่สามารถยื่นคำร้องขอให้ศาลพิพากษาให้ผู้สั่งจ่ายชำระเงินตามเช็คให้ผู้ทรงเช็คได้ เนื่องจากคดีอาญาที่ฟ้องขอให้ลงโทษตามพ.ร.บ.ว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็คฯ ไม่ใช่คดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา ตามนัยคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1308/2533

4. การดำเนินคดีอาญาตาม พ.ร.บ.ว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ. 2534 เป็นคดีที่อยู่ในเขตอำนาจของศาลแขวง เนื่องจากเป็นคดีที่มีอัตราโทษจำคุกไม่เกิน 3 ปี หรือปรับไม่เกิน 60,000 บาท ส่วนการดำเนินคดีแพ่ง ถือว่าการเรียกให้ผู้สั่งจ่ายชำระเงินตามเช็คเป็นคดีมีทุนทรัพย์ ซึ่งหากเรียกร้องเงินจำนวนไม่เกิน 300,000 บาทจะอยู่ในอำนาจของศาลแขวง หากเกินกว่า 300,000 บาทจะอยู่ในอำนาจของศาลจังหวัด

5. ในกรณีที่ผู้ทรงเช็คใช้สิทธิดำเนินคดีอาญาโดยเป็นผู้เสียหายฟ้องคดีอาญาต่อศาลเอง และจำนวนเงินในเช็คที่ฟ้องมีจำนวนไม่เกิน 300,000 บาท ผู้ทรงเช็คจะฟ้องคดีแพ่งรวมมาในคดีอาญาก็ได้ ตามความในมาตรา 8 แห่งพ.ร.บ.ว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค ซึ่งจะดำเนินคดีในศาลแขวง

6. จากการที่การฟ้องคดีแพ่งเรียกให้ชำระเงินตามเช็คที่มีจำนวนเงินเกินกว่า 300,000 บาท ไม่สามารถฟ้องรวมไปในคดีอาญาตามพ.ร.บ.ว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค ต้องแยกดำเนินคดีออกเป็นสองคดีแพ่งต่างหาก ในกรณีที่ทั้งคดีแพ่งและคดีอาญามีข้อเท็จจริงเดียวกัน ทำให้เป็นภาระกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับคดีที่ต้องดำเนินคดีในเรื่องเดียวกันซ้ำซ้อนกัน ทั้งที่คู่ความและพยานหลักฐานเป็นชุดเดียวกัน อาทิเช่น ผู้ทรงเช็คในฐานะโจทก์ ผู้สั่งจ่ายเช็คในฐานะจำเลย พยานที่จะต้องมาเบิกความในคดี ตลอดจนศาลและเจ้าหน้าที่

กระบวนการยุติธรรมต่างๆ ที่จะต้องมาดำเนินคดีในเรื่องเดียวกันซ้ำกันสองคราว ทั้งที่ทั้งสองคดีนี้มีข้อเท็จจริงเดียวกัน ซึ่งผลของคำพิพากษาในคดีอาญาและในคดีแพ่งอาจไม่สอดคล้องกัน

ข้อเสนอแนะ

จากปัญหาที่เกิดขึ้น ผู้วิจัยจึงขอเสนอแนวทางปรับปรุงกฎหมายให้การดำเนินคดีแพ่งเรียกให้ผู้สั่งจ่ายชำระเงินตามเช็ค สามารถดำเนินคดีไปในคดีเดียวกับคดีอาญาตามพ.ร.บ.ว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ.2534 ได้ โดยการแก้ไขเพิ่มเติมบัญญัติแห่งมาตรา 8 ของพ.ร.บ.ว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ.2534 ข้อความดังกล่าวต่อไปนี้

มาตรา 8 “ ในกรณีที่ผู้เสียหายเป็นโจทก์ฟ้องคดีเอง ถ้าจำนวนเงินในเช็คที่เรียกร้องมาไม่เกินกว่าอำนาจพิจารณาพิพากษาของผู้พิพากษานายเดียว การดำเนินคดีแพ่งเพื่อเรียกให้ผู้สั่งจ่ายชำระเงินตามเช็คที่ฟ้องมาในคดีส่วนอาญานั้น จะรวมฟ้องมาในคดีส่วนอาญาก็ได้ การพิจารณาคดีแพ่งต้องเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

ในกรณีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ดำเนินคดีแทนผู้เสียหาย ผู้เสียหายจะยื่นคำร้องต่อศาลที่พิจารณาคดีอาญาขอบังคับให้จำเลยชำระเงินตามเช็คที่เรียกร้องมาให้แก่ตนก็ได้ และให้ศาลที่รับพิจารณาคดีส่วนอาญามีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีส่วนแพ่งต่อไปได้ แม้ว่าจำนวนเงินในเช็คที่เรียกร้องมานั้นจะเกินกว่าอำนาจพิจารณาพิพากษาของผู้พิพากษานายเดียว ”

เอกสารอ้างอิง

- กุศล บุญเย็น. (2539). *คำอธิบายกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา*. สำนักพิมพ์นิติบรรณการ.
- คณิต ณ นคร. (2537). *กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา*. สำนักพิมพ์นิติธรรม (พิมพ์ครั้งที่ 3).
- จักรพงษ์ เล็กสกุลไชย. (2537). *คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาคทั่วไป และภาคอุทธรณ์ฎีกา*. สำนักพิมพ์นิติธรรม (พิมพ์ครั้งที่ 1).
- ประทีป เฉลิมภักทรกุล. (2558). *ตัวเงิน บัญชีเดินสะพัด*. สำนักอบรมกฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา (พิมพ์ครั้งที่ 9).
- ระบบสืบค้นคำพิพากษา คำสั่งคำร้องและคำวินิจฉัยศาลฎีกา. (ม.ป.ป.). <http://deka.supremecourt.or.th/search>. ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในศาลฎีกา เข้าดูเมื่อวันที่ 09/01/2560
- สนธิ สนั่นศิลป์. (2534). *คำอธิบายพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ. 2534*. สุตรไพศาลการพิมพ์.
- ห้องสมุดกฎหมาย. (ม.ป.ป.). *ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์*. <http://www.krisdika.go.th>. สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา เข้าดูเมื่อวันที่ 09/01/2560
- ห้องสมุดกฎหมาย. (ม.ป.ป.). *ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง*. <http://www.krisdika.go.th>. สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา เข้าดูเมื่อวันที่ 09/01/2560

ห้องสมุดกฎหมาย. (ม.ป.ป.). *ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา*.

<http://www.krisdika.go.th>. สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา เข้าดูเมื่อวันที่ 09/01/2560

ห้องสมุดกฎหมาย. (ม.ป.ป.). *ประมวลกฎหมายอาญา*. <http://www.krisdika.go.th>. สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา เข้าดูเมื่อวันที่ 09/01/2560

ห้องสมุดกฎหมาย. (2543). *พระธรรมนูญศาลยุติธรรม พ.ศ. 2543*.

<http://www.krisdika.go.th>. สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา เข้าดูเมื่อวันที่ 09/01/2560

ห้องสมุดกฎหมาย. (2534). *พระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ. 2534*.

<http://www.krisdika.go.th>. สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา เข้าดูเมื่อวันที่ 09/01/2560